

УДК. 2964

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ КРЕДИТУВАННЯ СПОЖИВЧОГО РИНКУ

МИЦАК О.В.,

кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, кредиту та
страхування

БУБЛИК Л.Я.,

аспірант кафедри фінансів, кредиту та
страхування

Львівського торговельно-економічного
університету

У статті визначено сутність поняття «механізму споживчого кредитування». Проаналізовано елементний склад організаційно-економічного механізму кредитування ринку товарів та послуг. Подана візуалізація елементного складу організаційно – економічного механізму кредитування споживчого ринку.

Ключові слова: кредит, споживчий кредит, механізм споживчого кредитування, елементний склад механізму кредитування.

В статье определена сущность понятия «механизма потребительского кредитования». Проанализирован элементный состав организационно-экономического механизма кредитования рынка товаров и услуг. Представленная визуализация элементного состава организационно – экономического механизма кредитования потребительского рынка.

Ключевые слова: кредит, потребительский кредит, механизм потребительского кредитования, элементный состав механизма кредитования.

The article defines the essence of the concept of "mechanism of consumer lending". The elemental composition of organizational and economic mechanism of crediting of goods and services market is analyzed. The visualization of the elemental composition of the organizational and economic mechanism of consumer lending is presented.

Key words: credit, consumer credit, mechanism of consumer lending, elemental composition of the mechanism of crediting.

Постановка проблеми. Організаційно-економічний механізм кредитування товарних ринків є невід'ємним елементом дослідження загального процесу здійснення споживчого кредитування населення.

Саме теоретико-методологічне визначення організаційних основ кредитних взаємовідносин кредитних установ і населення, сприяє вирішенню фінансово-економічних та соціальних проблем і покращення рівня життя населення через збільшення платоспроможного попиту громадян. Оскільки саме платоспроможний попит, будучи системоутворюючим елементом та основним індикатором ринку товарів та послуг, оцінює рівень доходів та видатків

громадян, їх динаміку та диференціацію.

Основою фінансової стабільності й ринкової стійкості фінансово-кредитних установ на споживчому ринку є ефективна та гнучка система функціонування організаційно - економічного механізму кредитування товарних ринків. А взаємодія всіх його елементів дозволить не лише налагодити ефективну роботу кредитних установ, а й збільшити рівень індивідуального споживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні, у економічній літературі досить часто зустрічається термін «механізм кредитування», проте вчені вкладають різний зміст у трактування даного поняття. Так, економіст О.В. Скалецька, вважає що кредитний механізм формують кредитні взаємовідносини між банком та позичальником з приводу отримання кредитних коштів на умовах, зазначених кредитним договором [1]. Вчена О. Воробйова, звертає увагу на необхідність розрізняти поняття «кредитний механізм» та «механізм кредитування»[2, с. 67]. На думку П.Т. Саблука, механізм кредитування є сукупністю правил взаємовідносин кредитора й позичальника з приводу одержання позики для тимчасового користування з системою гарантій своєчасного її повернення [3, с. 4].

Єдиного підходу до формування елементного складу механізму споживчого кредитування, як свідчать результати аналізу наукових джерел, також немає. Так, науковець З.В. Калашнікова вважає, що механізм банківського кредитування включає в себе наступні елементи: позичальники; об'єкти кредитування; умови кредитування; метод кредитування; контроль в процесі кредитування; організаційні умови кредитних відносин; фактори кредитного ризику та їх оцінку [4, с. 50]. А на думку, О.М. Біломісного, до основних груп елементів механізму кредитування відносяться: фундаментальні елементи; організаційно-економічні елементи; елементи процесу кредитування [5, с. 62-64].

Метою статті є вивчення сутності поняття «механізму споживчого кредитування», та визначення поелементного складу даного механізму, оскільки механізм споживчого кредитування варто розглядати як компонент системи кредитування, кожен з елементів якого сприяє процесу реалізації кредитування населення, відіграючи значну соціально-економічну роль у покращенні рівня його споживання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій практиці кредитування споживчого ринку є найбільш поширеним видом кредитування. Адже, він впливає на підвищення рівня життя населення, за допомогою кредиту громадяни одержують можливість задовольнити назрілі споживчі потреби до того моменту, коли будуть зроблені відповідні грошові заощадження. Тому громадяни, які стикаються з нестачею доходів сьогодні і очікують стабільності доходів у майбутньому, можуть підвищити свій рівень споживання за допомогою споживчого кредиту.

На нашу думку, споживчий кредит – це кошти, що виділені банками, небанківськими фінансовими або споживчі товари, надані торгівельними установами з відстроченням платежу населенню для отримання предметів призначених для особистого вжитку чи оплати витрат особистого характеру. До витрат особистого характеру, відносимо кошти, призначені для оплати за

навчання, медичне обслуговування, косметичні процедури та інше.

Для всебічного вивчення організаційно – економічного механізму споживчого кредитування, пропонуємо розглянути більш докладно елементи, які відносяться його складу. Ми вважаємо що до елементного складу механізму кредитування повинні входити: позичальник, об'єкти, принципи, форми, методи, механізм управління кредитним ризиком, інструменти.

На наше переконання, механізм кредитування є засобом взаємодії суб'єктів та об'єктів кредитної системи. Суб'єктом чи позичальником є фізична особа, що використовує кредитні ресурси для задоволення потреб особистого споживання. До складу об'єктів споживчого кредитування ми включаємо дві групи учасників кредитних відносин. До них відносимо основних та допоміжних об'єктів кредитування ринку товарів та послуг (рис. 1).

Не менш важливою ланкою елементного складу організаційно – економічного механізму споживчого кредитування є інструменти супроводження кредитів населення. Інструмент – це засіб, спосіб досягнення чогось [6, с. 499]. Ми до інструментів споживчого кредитування відносимо: диверсифікація кредитного портфеля, контроль за використанням кредиту, інформаційне забезпечення всіх учасників кредитних відносин, вжиття заходів щодо стягнення боргу, оцінювання кредитоспроможності позичальника, оцінювання достатності та якості застави наданих кредитів, страхування кредитних операцій.

Рис. 1. Об'єкти споживчого кредитування

Важливим елементом механізму кредитування є методи здійснення споживчого кредитування населення. Проаналізувавши роботи вчених – економістів, щодо визначення методів здійснення споживчого кредитування, ми виокремили методи погашення позик одним платежем та багаторазовими виплатами

У великому тлумачному словнику сучасної української мови термін форма розглядається як тип, будова, спосіб організації чого-небудь; спосіб існування змісту, його внутрішня структура, організація і зовнішній вираз; видимість, зовнішній бік чого-небудь, що не відображає суті справи» [6, с. 1543].

Більшість дослідників вважають, що кредит набуває грошової чи товарної форми. Ми ж вважаємо, що сьогодні варто грошову форму кредиту розділити, ще на дві підгрупи: готівкову та безготівкову, яскравим прикладом виступає кредитування населення за допомогою кредитних карток, при використанні яких поєднуються дві вказані нами форми споживчого грошового кредитування (рис. 2).

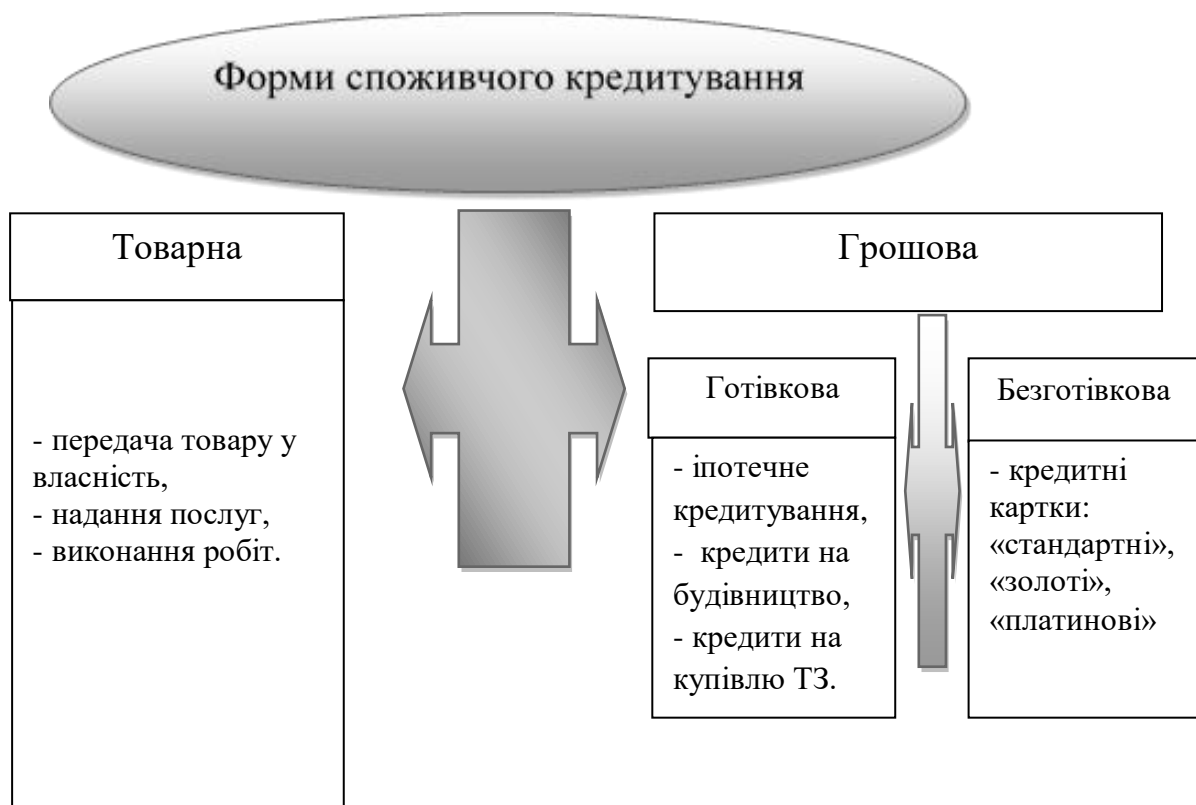

Рис. 2. Форми споживчого кредитування

Одним із основних елементів організаційно – економічного механізму кредитування є принципи, на основі яких відбувається споживче кредитування в цілому. Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує поняття принцип як основне вихідне положення, особливість, покладена в основу створення або здійснення чогось [6, с. 1125]. За підсумками проведеного аналізу підходів до визначення принципів кредитування виділяємо: принцип строковості, повернення, кредитоспроможності, платності, диференційованого підходу, забезпеченості, цільового призначення коштів.

Заключним елементом механізму споживчого кредитування є кредитний ризик. Проаналізувавши наукову літературу з питань визначення та регуляції ризиків кредитування ринку товарів та послуг, ми виокремили вчення Лобанова А., з яким повністю погоджуємось. Економіст ризику споживчого

кредитування поділяє на:

– внутрішній ризик – навмисні або ненавмисні дії персоналу, які можуть нанести збитки кредитній установі (несанкціоновані дії, шахрайство, зловживання, протиправні та помилкові дії, недостатня компетентність, залежність від окремих фахівців тощо);

– інформаційно-технологічний ризик – порушення діяльності кредитодавця, що обумовлено збоями, відмовами або зламом інформаційних систем, програм або баз даних, систем передачі інформації та іншого обладнання;

– ризик процесів – ризик втрат через помилки в процесі виконання, реєстрації угод та документообігу; неадекватне визначення зон відповідальності та обов'язків; нераціональний розподіл обов'язків;

– зовнішній ризик – атаки або інші загрози, які виходять із зовнішнього середовища та не можуть управлятися кредитодпвцем, оскільки це виходить за межі її безпосереднього контролю (злочинні дії сторонніх організацій, фізичних осіб, зміна вимог регулюючих органів);

– ризик форс-мажорних обставин – можливість виникнення обставин непереборної сили, які не можуть бути ні попереджені, ні усунені заходами з боку кредитора (природні катастрофи, війни, революції, політичні події, які заважають банку здійснювати свою діяльність) [7, с. 478-479].

Варто також зазначити, що ефективність функціонування механізму кредитування обумовлюється і залежить від рівня державного регулювання процесу споживчого кредитування як важливої соціальної функції. Узагальнюючи викладене, пропонуємо візуалізацію елементного складу організаційно – економічного механізму кредитування споживчого ринку на рис. 3.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результатами даної статті є визначення, на нашу думку, удосконаленого трактування механізму споживчого кредитування. Розглянуто поелементний склад механізму кредитування із характеристикою кожного елементу. На нашу думку, до складу організаційно - економічного механізму регулювання споживчого кредитування входять позичальник, об'єкти, принципи, форми, методи, інструменти та механізм управління кредитним ризиком, застосування яких дозволяє розширити потенціал фінансово – кредитних установ та стимулювати кредитну активність потенційних споживачів ринку кредитування товарів та послуг.

Варто зазначити, що досягти ефективного функціонування ринку споживчих кредитів не можливо в умовах, коли одна з сторін відносин чинить свої дії напівсвідомо, а інша користується цим і отримує короткострокові вигоди, які в цілому шкодять не лише ефективному функціонуванню сегменту, а економіці в цілому.

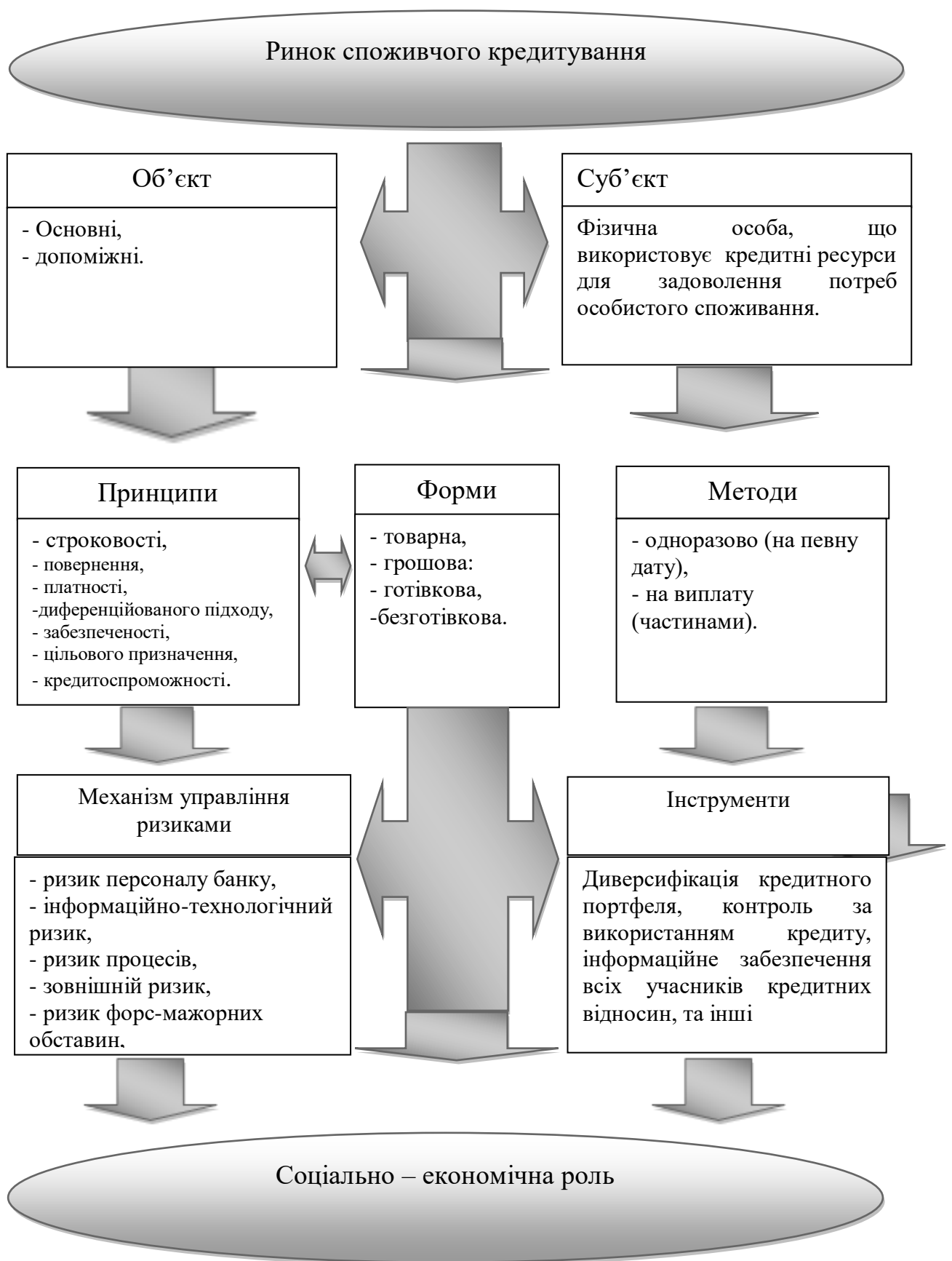

Рис. 3. Елементний склад організаційно-економічного механізму кредитування споживчого ринку

Література:

1. Скалецька О.В. Теоретико-методологічне обґрунтування механізму кредитування сільськогосподарських підприємств комерційними банками / О.В. Скалецька // Економіка і управління. – 2012. – №4. – С. 87–92.
2. Воробйова О.І. Функціонування механізму короткострокового кредитування в сільському господарстві / О.І. Воробйова // Экономика и управление. – 2012. – № 4 – С. 67–72.
3. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3–10.
4. Калашникова З.В. Механизм кредитования торговых организаций в российских коммерческих банках и пути его совершенствования: дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 / З.В. Калашникова. – М.: РГБ, 2003. – 259 с.
5. Біломістний О.М. Особливості структури механізму кредитування малого бізнесу / О.М. Біломістний // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – №1(16). – С. 61–65.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.–1728 с.
7. Енциклопедия финансового риск-менеджмента / [сост. под ред. А.А. Лобанова, А.В. Чугунова]. – Москва : Альпина Бизнес Букс, 2005.–878с.

The article defines the essence of the concept of "mechanism of consumer lending". The elemental composition of organizational and economic mechanism of crediting of goods and services market is analyzed. The visualization of the elemental composition of the organizational and economic mechanism of consumer lending is presented.

The purpose of the article is to study the essence of the concept of "mechanism of consumer lending," and the definition of elemental composition of this mechanism, since the mechanism of consumer lending should be considered as a component of the lending system, each of which elements contributes to the process of lending to the population, playing a significant socio-economic role in improving the level its consumption.

The organizational and economic mechanism of crediting commodity markets is an integral part of the study of the overall process of consumer lending to the population. It is the theoretical and methodological definition of the organizational foundations of credit relations between credit institutions and the population, contributes to solving financial and economic and social problems and improving the living standards of the population by increasing the solvent demand of citizens. As it is solvent demand, being a system-forming element and a major indicator of the market for goods and services, it assesses the level of incomes and expenditures of citizens, their dynamics and differentiation.

The basis of financial stability and market stability of financial and credit institutions in the consumer market is an efficient and flexible system of functioning of the organizational and economic mechanism of crediting commodity markets. And the interaction of all its elements will allow not only to establish effective work of credit institutions, but also increase the level of individual consumption.

The results of this article are the definition, in our opinion, of an improved interpretation of the mechanism of consumer lending. The elemental composition of the lending mechanism with the characteristics of each element is considered. In our opinion, the organizational and economic mechanism of consumer credit regulation includes the borrower, objects, principles, forms, methods, tools and mechanism of credit risk management, the application of which allows to expand the potential of financial and credit institutions and stimulate the lending activity of potential consumers of the lending market. goods and services.

УДК 336.14 (332.1):336.055+336.4/.2

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ КОЛИШНЬОГО СРСР*

МОЙСЕЄНКО К.Є.,
кандидат економічних наук,
ДВНЗ «Донецький національний
технічний університет»
м. Покровськ,
ДОЛОЗІНА І.Л.,
кандидат економічних наук,
перший заступник начальника
Головного управління ДФС у
Донецькій області,
м. Маріуполь

У статті виявлено особливості структури формування доходної частини місцевих бюджетів в окремих країнах колишнього СРСР в 2000 та 2015 рр., і за допомогою кластерного аналізу – окреслено спільні риси національних підходів до розв'язання завдання забезпечення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами; визначено динаміку структурних змін місцевих бюджетів.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходна частина, структура доходів, трансформація, країни колишнього СРСР.

В статье выявлены особенности структуры формирования доходной части местных бюджетов в отдельных странах бывшего СССР в 2000 и 2015 гг., и с использованием кластерного анализа – очерчены общие черты национальных подходов к решению задачи обеспечения местных бюджетов финансовыми ресурсами; определена динамика структурных изменений формирования доходной части местных бюджетов.

* "Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом Ф71"